

Хміль О.О.

слухач заочної форми навчання факультету
№ 2 ННІ № 4 НАВС

науковий керівник: **Радзівон С.М.**

доцент кафедри організації охорони
громадського порядку ННІ №3 НАВС,
к.ю.н., доцент

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ І КОНВЕНЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Дотримання законності та прав людини у діяльності національної поліції полягає у знанні та виконанні значної кількості положень нормативно-правових актів, які визначають повсякденну діяльність працівників поліції. При цьому міжнародно-правові засади цих принципів рядовим поліцейським відомі менше, хоча вони мають важливе значення у визначенні пріоритетів поліційної діяльності.

Одним із найважливіших міжнародних стандартів прав людини, які мають велике значення для поліційної діяльності є Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята у 1950 році та ратифікована в Україні з 1997 року. Ця конвенція та протоколи до неї, які розширюють її зміст та є її невід'ємною частиною, важлива передусім тим, що вона встановлює конкретний механізм гарантування та захисту тих прав, що вміщені у документі [1].

Основною ланкою захисту прав людини за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод є Європейський суд з прав людини, рішення якого обов'язкові для публічної влади та судочинства кожної з держав, що ратифікували зазначену конвенцію. Звернення до Європейського суду з прав людини можливе після проходження національних судових інстанцій, його може ініціювати особа, що вважає свої права за конвенцією порушеними неправомірними діями (бездіяльністю) органів влади.

Додатковим інструментом виконання Конвенції є прийнятий Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", який встановлює гарантії та процедуру виконання кожного рішення, прийнятого зазначеною міжнародною судовою інстанцією та вимагає від органів публічної влади діяти з дотриманням стандартів, визначених у конвенцію, щоб мінімізувати випадки звернення українських громадян до Європейського суду з прав людини. Україна є однією з держав, що утримують негативну першість за кількістю звернень про порушення прав людини, що

свідчить про необхідність на всіх рівнях органів публічної влади вивчати вимоги Конвенції та виконувати їх приписи [2].

Конвенція містить коло прав людини, що перетинаються із адміністративною діяльністю органів влади, оскільки саме для захисту прав людини від їх зловживань вона і започаткована.

Значна група прав людини та стандартів їх забезпечення, визначених Конвенцією, прямо стосується адміністративної діяльності органів поліції. Це право на життя (стаття 2 та протокол 6 до Конвенції), заборона катування (стаття 3), право на свободу та особисту недоторканність (стаття 5), право на справедливий суд (стаття 6), право на відсутність покарання без закону (стаття 7), право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8), свобода думки, совісті і релігії (стаття 9), свобода вираження поглядів (стаття 10), свобода зібрань та об'єднання (стаття 11), право на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13), заборона дискримінації (стаття 14), право власності (стаття 1 протоколу 1 до Конвенції), відсутність подвійного покарання за одне діяння (протокол 7 до Конвенції), забезпечення вільних виборів (стаття 3 протоколу 1 до Конвенції).

Практично усі з наведених прав у Конвенції відповідають положенням Конституції України і їх порушення у діяльності працівників поліції є одночасним порушенням Основного закону України, проте деякі норми розкривають права людини по особливому, тому їх знання та застосування для працівників поліції обов'язкове.

Вивчення Конвенції та практики Європейського суду з прав людини щодо України дозволяє наголосити на особливому значенні дотримання у діяльності поліції громадської безпеки положень статей 3 та 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Положення статті 3 Конвенції забороняють катування або нелюдське чи принижуюче гідність, поводження або покарання. Щодо діяльності органів поліції практика Європейського суду з прав людини за цією статтею передбачає неприпустимі дії під час затримання особи та її утримування у місцях несвободи, підпорядкованих поліції. Так, спецзасоби при затриманні та утримуванні у названих ситуаціях не можуть бути використані з метою заподіяння травм та приниження; застосування сили може бути лише при затриманні або при намаганні втечі, його міра має бути не більшою, ніж це потрібно; умови тримання у місцях несвободи мають бути такими, щоб їх не можна було оцінити як нелюдські чи принижуючі гідність. Головним же правилом статті 3 Конвенції є відсутність тиску чи завдання фізичних страждань (катування) у органах внутрішніх справ.

Стаття 5 Конвенції встановлює гарантії права на свободу та особисту недоторканність, причому її зміст повною мірою стосується можливих

зловживань з боку правоохоронних органів держави.

Щодо діяльності органів поліції практика Європейського суду з прав людини за цією статтею передбачає, що позбавлення особистої свободи (затримання, взяття під варту чи інше обмеження свободи пересування) можливе лише у випадках, передбачених законом:

- законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Слід наголосити, що підставою адміністративного затримання за цією статтею є обґрунтована підозра у вчиненні конкретною особою правопорушення або необхідність запобігти вчинення правопорушення.

Стаття 5 Конвенції також встановлює такі правила при обмеженні особистої свободи:

- особи мають бути негайно поінформовані зрозумілою для них мовою про підстави арешту (затримання) і обвинувачення, висунуті проти них;
- затримані у зв'язку з вчиненням правопорушення мають негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, їм має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження;
- особи, свобода яких була обмежена, мають право ініціювати судове провадження щодо законності затримання;
- при неправомірному обмеженні особистої свободи потерпілі особи мають права на відшкодування завданої шкоди;

- слід також дотримуватися процедур, встановлених національним законодавством щодо адміністративного затримання та тримання у спец. установах поліції.

Для детальнішого розуміння практики застосування статей 3, 5 Конвенції доцільно знати не лише норми Конвенції, але і практику суду, відображену у його рішеннях, зокрема: Афанасьєв проти України, Білий проти України, Веренцов проти України, Гриненко проти України, Доронін проти України, Кобець проти України, Салов проти України, Тихонов проти України, Швидка проти України, Строган проти України та ін.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод прийнята у 1950 році та ратифікована в Україні з 1997 року.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. rada.gov.ua/.